

บทที่ 3

การวิเคราะห์เทคนิคการจัดการฟาร์มสุนัข

1. สายพันธุ์สุนัข

พันธุ์สุนัขที่เป็นที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยมีมากมายหลายพันธุ์ มีทั้งพันธุ์ไทยและพันธุ์ต่างประเทศ แต่ในปัจจุบัน สุนัขพันธุ์ต่างประเทศเป็นที่นิยมเลี้ยงมากกว่า และสามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม ตามที่สมาคมนักเพาะเลี้ยงสุนัขได้กำหนดไว้ คือ

1. **สุนัขกลุ่มกีฬา (Sporting Dog)** สุนัขในกลุ่มนี้จะมีจมูกที่ไวเป็นเลิศ และชอบว่ายน้ำ สามารถคมกลิ่นติดตามเหยื่อจนพบ และนำเจ้าของไปยังซากนกที่ถูกยิงแล้ว ได้ถูกต้องแม่นยำ จึงเป็นสุนัขที่ใช้ในเกมกีฬา เพื่อการล่าสัตว์ นำทาง ไล่ฝูงนก หรือใช้ในเกมส์เก็บของ การกระทำนี้จึงเป็นที่มาของชื่อพันธุ์สุนัข Retrievers (แปลว่า ได้คืนมา นำกลับมา) ตัวอย่างของสุนัขในกลุ่มนี้ เช่น โกลเด้น รีทริฟเวอร์ ลาบราดอร์ รีทริฟเวอร์ คอกเกอร์ สเปเนียล พอยเตอร์ เซตเตอร์

2. **สุนัขกลุ่มฮาวด์ (Hound Dog)** เป็นสุนัขล่าเนื้อ แต่ละพันธุ์ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อการล่าสัตว์ สะกดรอย หรือใช้เล่นเกมในตูว์ริง มีประสาทหูและจมูกที่ไวมาก สามารถมองเห็นเหยื่อได้จากระยะไกล และไล่ล่าจนเหยื่ออ่อนเพลีย สามารถขุดพบเหยื่อโดยการดมกลิ่น มีความอดทน เดินทางได้เป็นระยะไกลๆ ความสามารถที่พิเศษสุดในสุนัขกลุ่มนี้คือความเร็วในการวิ่ง ซึ่งสามารถวิ่งด้วยความเร็วถึง 35 ไมล์/ชั่วโมง สุนัขในกลุ่มนี้เช่น ออฟกัน ฮาวด์ บาสเซ็ท ฮาวด์ ดัชชุน เกรย์ฮาวด์ บีเกิ้ล บลัดฮาวด์ ซาลูกิ

3. **สุนัขกลุ่มใช้งาน (Working Dog)** สุนัขในกลุ่มนี้มีลักษณะพิเศษ คือ มีความจงรักและภักดีแก่เจ้าของ สุนัขในกลุ่มนี้เป็นสุนัขที่ถูกฝึกเพื่อการใช้งานที่ต้องอาศัยความเชื่อฟัง การมีระเบียบวินัยและอดทนสูง เช่น สุนัขตำรวจ สุนัขช่วยชีวิต สุนัขสำหรับคนหูหนวกหรือตาบอด เช่น อลาสกา มาลามิว มาสทิฟ โดเบอร์แมน เกรตเดน บอกเซอร์ รอตไวเลอร์ เซนต์เบอร์นาร์ด ไชบีเรียน ฮัสกี้

4. **สุนัขกลุ่มเทอร์เรีย (Terrier Dog)** คำว่า Terrier เป็นรากศัพท์ที่มาจากภาษาละติน คือ terra ที่แปลว่า พื้น หรือ ดิน ซึ่งตรงกับพฤติกรรมคือการล่าเหยื่อที่อยู่ใต้พื้นดิน หรือในโพรง สุนัขในกลุ่มเทอร์เรียส่วนใหญ่มีขนาดรูปร่างค่อนข้างเล็ก มีความสามารถในการดมกลิ่นสูง มีความเป็นนักสู้ และฉลาด ในอดีตสุนัขหลายพันธุ์ในกลุ่มนี้ถูกเลี้ยงในฟาร์มเพื่อช่วยกำจัดหนู ลักษณะของพันธุ์สุนัขในกลุ่มนี้มีความหลากหลาย ตั้งแต่ขาสั้น ขายาว ขนสั้น ขนยาว ขนหยิก ในปัจจุบันนิยมเลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อนมากกว่าเพื่อใช้ในการล่าเหยื่อ สุนัขพันธุ์นี้ได้แก่ อเมริกัน ทอย เทอร์เรีย อเมริกัน พิตบูล เทอร์เรีย บอสตัน เทอร์เรีย พาร์สัน แจ็ก รัสเซลล์ เทอร์เรีย มินิเอเจอร์ ชเนาเซอร์

5. **สุนัขกลุ่มตุ๊กตา (Toy Dog)** เป็นกลุ่มสุนัขที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักอยู่ระหว่าง 1-18 ปอนด์ มีนิสัยเรียบร้อย สุนัขในกลุ่มนี้เป็นสุนัขที่เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อน เนื่องจาก ความน่ารักและขนาดที่สะดวกในการพาไปยังที่ต่างๆ ได้ สุนัขในกลุ่มนี้จึงมักจะเป็นเพื่อน ซึ่งขาดไม่ได้และแยกกันไม่ออกกับเจ้าของ เช่น ชิવાว่า มอลทิส มินิเอเจอร์ ฟินเชอร์ ปักกิ่ง ปอมเมอเรเนียน พุดเดิ้ล ปีก ชิสุห์ ยอร์กเชียร์ เทอร์เรีย

6. **สุนัขกลุ่มที่ไม่ใช้ในเกมกีฬา (Non Sporting Dog)** เป็นสุนัขที่ไม่สามารถจัดเข้ากับกลุ่มใดได้อาจเรียกว่าเป็นกลุ่มสุนัขสารพัดประโยชน์ (Utility) การนำไปใช้งานก็แตกต่างกันออกไป แต่ละพันธุ์จะมีความสามารถพิเศษเฉพาะ เช่น บอสตัน เทอร์เรีย บูลด็อก ชาไป้ เขาเขา คัลเมเชียน ลาซาแอปโซ่

2. การคัดเลือกพันธุ์

การเพาะสุนัขเชิงการค้า จะต้องทำการศึกษาลักษณะเด่นและนิสัยของสุนัขแต่ละพันธุ์ก่อนการตัดสินใจว่าจะเพาะเลี้ยงสุนัขพันธุ์ใด จึงจะมีความเหมาะสมกับปัจจัยและสภาพแวดล้อมของผู้เลี้ยงมากที่สุด และจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ เพื่อให้ได้ลูกสุนัขที่มีสุขภาพดี ลักษณะสวยงาม ถูกต้องตามสายพันธุ์ ซึ่งจะส่งผลให้ขายได้ราคาดี ข้อสำคัญในการเลือกเลี้ยงสุนัขก็คือ การเลือกพันธุ์ที่ผู้เลี้ยงมีความสนใจและเหมาะสมกับปัจจัยและสภาพแวดล้อม ไม่ควรเลือกพันธุ์ตามแฟชั่น เพราะสุนัขแต่ละพันธุ์ต้องการการดูแลเอาใจใส่แตกต่างกัน

สำหรับการคัดเลือกพันธุ์สุนัขนั้น มีข้อควรประกอบการพิจารณาดังต่อไปนี้

1. เลือกซื้อสุนัขที่มีอายุมากกว่า 2 เดือนเนื่องจาก ว่าเป็นระยะของสุนัขที่ย่านมแล้วทำให้เลี้ยงได้ง่ายและมีโอกาสรอดมาก
2. ตรวจสอบจากใบประวัติสายพันธุ์ (Pedigree) เพื่อดูว่าเป็นสายพันธุ์แท้หรือไม่ และเพื่อป้องกันการผลิตลูกเกิดเลือดชิด เช่น พ่อผสมลูก ลูกผสมแม่ ซึ่งจะมีผลทำให้ลูกที่เกิดมามีลักษณะผิดปกติหรือพิการ เช่น ขาพิการ หูหนวก ฯลฯ
3. สุนัขแม่พันธุ์และพ่อพันธุ์จะต้องไม่ใช่สุนัขครอกเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องหรือญาติกัน
4. ตรวจสอบประวัติของตัวแม่ว่า ได้รับวัคซีน การถ่ายพยาธิ และอาหารดีหรือไม่ แม่พันธุ์บางตัว จะได้รับการฉีด วัคซีนกระตุ้นภูมิคุ้มกัน และถ่ายพยาธิก่อนผสม เพื่อให้ภูมิคุ้มกันถ่ายทอดไปที่ลูกมากขึ้น และมีการ เสริมแคลเซียมและวิตามิน ในช่วงขณะตั้งท้อง
5. ตรวจสอบว่าตัวแม่ให้ลูกกี่ตัว เพื่อที่จะคาดเดาได้ว่า ต่อไปลูกสุนัขที่ซื้อมาจะมีลูกครอกละกี่ตัว แม่สุนัขที่ดีควรจะมีลูกเพียงปีละครอก เพราะถ้ามีลูกถี่เกินไป อาจทำให้ได้ลูกสุนัขที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ และสุขภาพของแม่พันธุ์จะโทรมเร็ว

6. ตรวจสอบประวัติการฉีดวัคซีน การถ่ายพยาธิ และอาหารที่ใช้เลี้ยงลูกสุนัข
7. ถ้วนหัว เมื่อใช้มือลูบต้องไม่มีรอยยุบ บวม หรือสังเกตเห็นว่าหัวมีลักษณะสมดุลกัน
8. ตาต้องมีประกายแจ่มใส แสดงความสนใจในสิ่งแวดล้อม และมีสีถูกต้องตามลักษณะสายพันธุ์ ไม่มีขี้ตา รวมทั้งอาการอักเสบหรือระคายเคือง ตาทั้ง 2 ข้าง ไม่เหล่ หรือเข ตาดำมีขนาดเท่ากันทั้ง 2 ข้าง ถ้ามีขี้ตามากหรือสายตาสั้นเศร้า แสดงว่าสุนัขกำลังป่วย
9. หูต้องถูกต้องตามลักษณะของแต่ละสายพันธุ์ รูปร่างต้องได้ขนาด ไม่เป็นแผล สามารถหันตามเสียงได้ถูกต้องเมื่อเราเรียก ใบหูด้านในมีสีชมพู ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีสะเก็ดซึ่งอาจบ่งบอกว่ามีไรหูหรือความผิดปกติอื่น ๆ
10. จมูกต้องเรียบขึ้นเป็นมัน จับคู่ต้องเย็น ถ้ามีลักษณะแห้งร้อนแสดงว่ามีไข้ไม่สบาย เวลาสุนัขเดินต้องดมกลิ่นไปด้วย
11. ปากและฟันต้องไม่ฉีกหรือแหงน เหงือกเป็นสีชมพูสดใส ถ้าขาวแสดงว่าเป็นโรคโลหิตจาง ไม่มีกลิ่นปากฟัน มีการเรียงตัวเป็นระเบียบ และการเรียงตัวของฟันสบกันพอดี
12. ผิวหนังต้องไม่มันเยิ้มหรือแห้งเป็นสะเก็ด ไม่มีแผลหรือก้อนนูนบริเวณผิวหนัง ขนเป็นประกายเงางามอ่อนนุ่ม แข็งแรงไม่หลุดร่วงจนผิดปกติเวลาถูตัว ผิวหนังมีความยืดหยุ่นหรือกระชับสูง เวลาดึงผิวหนังขึ้นแล้วปล่อยต้องคลายตัวทันที
13. ลำตัว ควรเป็นรูปทรงกระบอก ช่วงอกมีกล้ามเนื้อแข็งแรง ไหล่ทั้ง 2 ข้างสมดุลกัน ส่วนท้องต้องไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป สะดือต้องไม่ปูดออกมาเพราะอาจทำให้เป็นโรคไส้เลื่อนเมื่อโตขึ้น
14. เท้า ต้องขนานกันเวลาขึ้น ปลายเท้าไม่บิดเข้าหรือออก ปลายนิ้วไม่งุ้มเข้า หากัน ขาหลังต้องไม่ลาดเอียงจนเกินไป ซึ่งแสดงว่าสุนัขขาอ่อน
15. อวัยวะสืบพันธุ์ ในเพศผู้ต้องตรวจดูให้ละเอียดว่ามีลูกออัณฑะครบทั้ง 2 ข้าง เพศเมียรู้อวัยวะสืบพันธุ์ต้องไม่ผิดปกติ
16. บริเวณทวารหนักควรสะอาดและแห้ง ไม่มีลักษณะบ่งบอกว่าท้องเสียหรือมีสิ่งผิดปกติออกมาจากอวัยวะเพศ รูทวารต้องไม่บวม หรือมีสีแดง
17. เมื่อยกลูกสุนัขขึ้นควรรู้สึกหนัก ลูกสุนัขที่ไม่ดีนั้นอาจบ่งบอกว่าจะป็นสุนัขที่เชื่อฟังคำสั่งดี
18. ลูกสุนัขที่จะเลือกมาเลี้ยงควรมีลักษณะร่าเริง อยากรู้อยากเห็นไม่ตื่นเครียด และไม่ขลาดกลัวเมื่อพบคนแปลกหน้า แต่จะเข้ามาหาเพื่อสำรวจ ซึ่งเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ถ้าเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไปก็อาจกลายเป็นสุนัขคือในอนาคต

3. การดูแลสุนัขโดยทั่วไป

สุนัข เป็นสัตว์ที่เลี้ยงได้ไม่ยากแต่ทำกำไรให้กับผู้เลี้ยงได้สูงมาก เนื่องจากสุนัขกินอาหารเพียง ร้อยละสิบของราคา ร้อยละสิบของราคา ที่จะเพาะเลี้ยงสุนัขต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้น 2 ประการคือ ประการแรกต้องมีความรักในสัตว์ประเภทนี้ และต้องมีเวลาให้กับสุนัขบ้างวันละ 1-2 ชั่วโมง การเลี้ยง สุนัขนอกจากดูแลสุนัขในระยะต่างๆ แล้ว ผู้เลี้ยงจะต้องจัดการในเรื่องต่างๆ ให้กับสุนัขด้วย เพื่อให้ สุนัขมีสุขภาพอนามัยดี มีลักษณะสวยงามตรงตามความนิยม และเป็นที่ต้องการจากผู้พบเห็น

การอาบน้ำสุนัข

การอาบน้ำให้สุนัขเป็นการทำให้สุนัขมีขนสวยงามและมีกลิ่นสะอาด แต่การอาบน้ำให้สุนัขนั้น จะต้องอาศัยความระมัดระวัง โดยเฉพาะในลูกสุนัขอายุต่ำกว่า 1 เดือน ควรใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นบิดพอหมาดๆ เช็ดคราบสกปรก ไม่ควรใช้การอาบน้ำโดยตรง การอาบน้ำให้ลูกสุนัขควรทำเมื่ออายุตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป การอาบน้ำควรใช้สบู่อ่อนๆ หรือแชมพูสำหรับสุนัข ก่อนอาบน้ำควรใช้สาลิอุดหูทั้ง 2 ข้างเพื่อป้องกัน น้ำเข้าหู ขณะอาบน้ำควรใช้มือกดใบหูให้หุบลง วิธีการอาบน้ำควรราดน้ำให้เปียกทั่วทั้งตัวก่อน แล้วจึง ถูแชมพูให้ทั่วตัว โดยเฉพาะที่พื้นท้อง ตามซอกขาและซอกนิ้วเท้า จากนั้นล้างด้วยน้ำสะอาด ใช้ผ้าขน หนูเช็ดให้แห้ง การอาบน้ำควรอาบน้ำในเวลาที่มีแสงแดดอ่อนๆ เพื่อสุนัขจะได้ฟุ้งตัวให้แห้ง เมื่อขนแห้ง แล้วต้องแปรงขนเพื่อไม่ให้ขนพันกัน และรอยผดเปื้อนป้องกันเห็บหมัด ไม่ควรอาบน้ำให้สุนัขบ่อยเกินไป ควรเป็น 1-2 สัปดาห์ต่อครั้ง การเช็ดตัวและแปรงขนเป็นประจำจะช่วยลดกลิ่นและความถี่ในการ อาบน้ำลงได้

ของเล่น

สุนัขควรมีของเล่นเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดจนเกินไป เช่น กระจุกปลอม ลูกบอล ตุ๊กตาวาง เป็นต้น ของเล่นเหล่านี้ต้องหมั่นดูแลรักษาความสะอาด เมื่อสกปรกต้องนำมาเช็ดล้าง หรือเปลี่ยนให้ สุนัขใหม่

ที่ใส่อาหาร และน้ำ

ชามอาหารและน้ำควรล้างทำความสะอาดทุกวัน มีการให้น้ำสะอาดอยู่เสมอ มีให้เลือกทั้งแบบ พลาสติก กระเบื้อง สแตนเลส ถ้าสุนัขชอบกัดทำลายไม่ควรเลือกแบบพลาสติก เพราะจะถูกทำลายได้ ง่าย และบางทีสุนัขอาจกินเข้าไปด้วย

การแปรงขน

การแปรงขนให้สุนัขเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ว่าจะเป็สุนัขพันธุ์ขนยาวหรือพันธุ์ขนสั้น เพื่อไม่ให้ขนพันกันและเกิดเป็นโรคผิวหนังได้ ในสุนัขขนยาวควรแปรงขนอย่างน้อยวันละครั้ง ส่วนขนสั้นสัปดาห์ละครั้ง การแปรงให้แปรงตามแนวเส้นขนและแปรงถึกลงไปถึงข้างในโคนขนเพื่อให้ขนฟูสวย การเลือกอุปกรณ์ในการแปรงขน ต้องเลือกให้เหมาะกับสุนัข เช่น หวีซี่ถี่ใช้กับสุนัขขนสั้น หวีซี่หยาบขนแข็งใช้กับสุนัขขนยาว

การตัดเล็บ

สุนัขที่เล็บยาวจะทำให้เดินไม่สะดวก เมื่อทิ้งไว้นานอาจทำให้นิ้วคดหรือแยกห่างออกจากกัน การตัดเล็บให้สุนัขควรทำหลังอาบน้ำ เพราะเล็บจะอ่อนตัดง่าย ควรใช้กรรไกรสำหรับตัดเล็บสุนัขโดยเฉพาะ และไม่ควรตัดสั้นเกินไป

การดูแลสุขภาพ

การดูแลสุขภาพของสุนัขเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้เลี้ยงควรหมั่นดูแลอย่างสม่ำเสมอ โดยตรวจดูอวัยวะต่างๆ ตามตาราง

ตาราง 3 – 1 แสดงการตรวจสุขภาพของสุนัข¹⁸

ลักษณะสุขภาพปกติ	ลักษณะสุขภาพไม่ปกติ
1. ตาสดใส สะอาด	1. ตามีแผลหรือขุ่นมัว มีขี้ตามาก
2. จมูกชื้นและเย็น	2. จมูกแห้งมีน้ำมูก หรือเปียกชื้นมากกว่าปกติ
3. ปากไม่มีกลิ่น เหงื่อสีชมพู ไม่มีกลิ่น	3. ปากมีกลิ่นเหม็น เหงือกซีดหรือแดงจัดเกินไป ฟันซีด เหลือง มีหินปูนเกาะดำ
4. หูสะอาด ภายในรูหูมีสีชมพูและไม่มีกลิ่น	4. หูสกปรก อักเสบ มีสีดำ และมีกลิ่นเหม็น
5. ลำตัวหมดจด ไม่มีแผลหรือการอักเสบ	5. ลำตัวมีแผล มีการอักเสบ หรือบางบริเวณไม่มีขน ผิวหนา มีสะเก็ด
6. ทำทางการยืนและการเคลื่อนไหวปกติ	6. ทำทางการยืนและการเคลื่อนไหวไม่มั่นคง ลักษณะแข็งๆ
7. ผิวหนังมีความยืดหยุ่นเมื่อดึง	7. ผิวหนังตึงตัว ไม่มีการยืดหยุ่น
8. อุณหภูมิปกติ (101.5-102.5 °F)	8. อุณหภูมิร่างกายสูงหรือต่ำกว่าปกติมาก
9. นิสัยปกติ	9. นิสัยเปลี่ยนไป เช่น ไม่กินอาหาร

¹⁸ สุวรรณพรหมทอง, สุนัข เพื่อนผู้รู้ใจ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540) หน้า 83

การให้วัคซีนในสุนัข

การฉีดวัคซีนให้สุนัขนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะโรคต่างๆ ที่ต้องฉีดวัคซีนป้องกันไว้ก่อนนั้น มักเป็นโรคที่ไม่มีทางรักษาหรือรักษาให้หายยาก และเป็นโรคติดต่อที่สามารถแพร่กระจายไปยังสุนัขตัวอื่นๆ ภายในฟาร์มได้อย่างรวดเร็ว ทำให้สุนัขมีอาการป่วยอย่างรุนแรง และมีอัตราการตายสูง การฉีดวัคซีนจึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สุนัขสามารถต้านทานต่อการเกิดโรคเหล่านั้นได้

ตาราง 3-2 การทำวัคซีนป้องกันโรคติดต่อสุนัข

อายุลูกสุนัข	กิจกรรม
4-6 สัปดาห์	ตรวจสอบสุขภาพและถ่ายพยาธิสุนัข ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหลอดลมอักเสบติดต่อเข็มแรก
6-10 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหลอดลมอักเสบติดต่อ กระตุ้นซ้ำ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หัดสุนัข ตับอักเสบ และเลปโตสไปโรซิส เข็มแรก ฉีดวัคซีนป้องกันโรคลำไส้อักเสบติดต่อเข็มแรก ป้องกันโรคพยาธิหนอนหัวใจ ตรวจสอบสุขภาพ ถ่ายพยาธิ
10 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หัดสุนัข ตับอักเสบ และเลปโตสไปโรซิส (ซ้ำ) ฉีดวัคซีนป้องกันโรคลำไส้อักเสบติดต่อ (ซ้ำ)
12 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เข็มแรก ตรวจสอบสุขภาพ และถ่ายพยาธิ
24 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (ซ้ำ)
ทุก 1 เดือน	ป้องกันโรคพยาธิหนอนหัวใจ
ทุก 6 เดือน	ตรวจสอบสุขภาพ ตรวจสอบอุจจาระ และถ่ายพยาธิ
ทุก 1 ปี	ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หัดสุนัข ตับอักเสบ และเลปโตสไปโรซิส ฉีดวัคซีนป้องกันโรคลำไส้อักเสบ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหลอดลมอักเสบติดต่อ

ข้อควรระวังในการฉีดวัคซีนให้สุนัข

1. สุนัขที่ฉีดวัคซีนต้องมีสุขภาพดีและมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง และไม่มีพยาธิ
2. ห้ามฉีดวัคซีนในขณะที่สุนัขป่วยเค็ดขาด
3. หลังการฉีดวัคซีนทุกชนิด งดอาบน้ำให้สุนัขอย่างน้อย 7 วัน เนื่องจากสุนัขอาจมีไข้ ไม่สบาย และมีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกัน
4. ภูมิคุ้มกัน โรคของสุนัขจะเกิดขึ้นได้ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 14 วันหลังจากการฉีดวัคซีน ภูมิคุ้มกันจึงจะเพียงพอต่อการป้องกันโรคได้

4. การให้อาหารสุนัข

อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลี้ยงสุนัข สุนัขต้องการอาหารที่มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการในแต่ละช่วงของอายุและแต่ละพันธุ์แตกต่างกันไป ตั้งแต่เป็นลูกสุนัข สุนัขโต สุนัขพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ สุนัขห้อย สุนัขเลี้ยงลูก จนกระทั่งเป็นสุนัขแก่ ถ้าสุนัขได้รับอาหารที่ดีและเพียงพอ กับความต้องการของร่างกายในแต่ละช่วงอายุแล้ว จะทำให้สุนัขที่เลี้ยงมีสุขภาพจิตดี เฉลียวฉลาด เติบโตเต็มที่ และมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงและสามารถอยู่กับเจ้าของได้นานๆ

อาหารแต่ละมื้อที่ให้แก่สุนัขควรประกอบด้วยสารอาหารประเภทต่างๆ ครบถ้วนตามความต้องการของสุนัข ได้แก่ โปรตีน ไขมัน วิตามิน แร่ธาตุ และควรเริ่มฝึกให้สุนัขมีนิสัยกินเป็นเวลา ตั้งแต่สุนัขอายุ 5-6 เดือน ให้อาหาร 3 ครั้ง คือ เช้า กลางวัน เย็น เมื่อสุนัขอายุประมาณ 8-9 เดือนขึ้นไป ให้ลดลงเหลือวันละ 2 ครั้ง คือ เช้า เย็น ปริมาณอาหารที่ให้ควรให้ครั้งละน้อยๆ แต่เพียงพอ ไม่ควรให้กินมากเกินไปเพราะจะทำให้ระบบการย่อยอาหารต้องทำงานหนัก อาหารย่อยไม่หมด ถ้าสังเกตพบว่าสุนัขกินอาหารแบบเต็มๆ ให้ลดจำนวนอาหารลง ขณะเดียวกันถ้าสุนัขได้รับอาหารมากเกินไปความต้องการจะทำให้เกิดโรคอ้วน และไม่ควรให้อาหารแก่สุนัขก่อนและหลังออกกำลังกายใหม่ๆ

สุนัขโดยทั่วไปนั้น มีความต้องการสารอาหารที่แตกต่างจากคนเรา เนื่องจากองค์ประกอบทางกายภาพที่ต่างกัน เพราะฉะนั้นการที่จะสรรหาอาหารที่มีคุณค่า มาให้สุนัขนั้น จึงจำเป็นที่จะสังเกตดูเสีย จะสังเกตดูเสีย ๗ มีสารอาหารครบถ้วนต่อ ความต้องการในแต่ละวันหรือไม่

ตาราง 3-3 แสดงจำนวนมือของอาหารต่อวันจำแนกตามอายุสุนัข¹⁹

อายุสุนัข	จำนวนมือ / วัน
6 สัปดาห์ (หย่านม)	4
2-3 เดือน	4
3-6 เดือน	3
6-9 เดือน	2
9 เดือนขึ้นไป	1
ช่วงตั้งท้องและให้นม	2-3

อาหารแม่สุนัขท้อง

อาหารที่ใช้เลี้ยงแม่สุนัขกำลังตั้งท้องนั้น ต้องให้ได้สัดส่วนที่ถูกต้อง เป็นอาหารที่มีคุณภาพสูง โปรตีนมาก ไขมันน้อย ถ้าให้อาหารไม่ถูกต้อง ไม่ได้สัดส่วน จะทำให้แม่สุนัขมีลูกน้อยตัวและตายมาก อาหารที่ให้จะต้องไม่รบกวนระบบย่อยซึ่งทำให้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ หรือท้องร่วง อาหารที่ควรให้แก่แม่สุนัข ได้แก่ เกล็ดเนื้อเปียก เนื้อสด เนื้อปลา นํ้านม ผักสด เป็นต้น ไม่ควรให้ข้าว หรือถั่ว หรือมันเทศ มันฝรั่งซึ่งเป็นอาหารที่มีแป้งมากเพราะจะทำให้แม่สุนัขอ้วน ถ้าเป็นสุนัขเคยกินอาหารปนรำก็อาจจะให้รำละเอียดได้บ้างเพียงเล็กน้อย เพื่อช่วยไม่ให้ท้องผูก ขนาดและปริมาณอาหารที่ให้ในระยะ 6 สัปดาห์แรกของการตั้งท้อง พอๆ กับใช้เลี้ยงสุนัขโตเต็มวัยปกติ และเมื่ออีกประมาณ 11 วันจะคลอดควรให้โปรตีน เช่น เนื้อหรือ ปลา แต่อย่างเดียว เพื่อเพิ่มปริมาณโปรตีนอีก 20 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าเห็นว่าแม่สุนัขผอมมากก็ควรเพิ่มอาหาร 20-30 % ก่อนที่สุนัขจะคลอดในระยะ 3-4 สัปดาห์ข้างหน้า ก่อนคลอด 1-2 วัน แม่สุนัขบางตัวจะไม่ยอมกินอาหารหรือไม่ค่อยกิน เพราะมัวแต่สาละวนอยู่กับรังคลอดหรือสถานที่คลอดลูก ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติ หลังคลอดแล้วก็จะหากินเองได้ที่ต้องการระวังก็คืออย่าให้สุนัขกินมากจนอ้วนเกินไปทำให้การคลอดยากหรือให้อาหารน้อยจนเกินไปไม่มีแรงเบ่งลูก

อาหารลูกสุนัขหลังคลอด

ควรให้ลูกสุนัขกินนํ้านมแม่หลังคลอดเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ เพื่อให้ได้รับ " นํ้านมเหลือง " ซึ่งมีโปรตีน วิตามิน ธาตุเหล็ก แต่มีน้ำตาลแลคโตสน้อยกว่านํ้านมปกติ นอกจากนี้ยังมีแอนติบอดี สำหรับการป้องกันโรคต่าง ๆ ด้วยคุณสมบัติของนํ้านมเหลืองนี้จะหายไปหลังคลอด 2-3 วัน แต่ถ้าแม่สุนัขไม่มีนํ้านมหรือเต้านมเกิดอักเสบก็ควรนำลูกสุนัขไปฝากแม่สุนัขที่มีนํ้านมตัวอื่นแทน หรือให้อาหารอื่น

¹⁹ อาหารสุนัข [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www1.lemononline.com/pets/cyclopedia/dog/feeding>

แทนสำหรับลูกสุนัขที่คลอดใหญ่เกินไป น้ำนมแม่อาจจะไม่พอกิน ก็ควรเพิ่มน้ำนมโค หรืออาจจะให้ อาหารสำหรับลูกสุนัขคำปราศจากไขมัน มีไขมันแม่สุนัขจะมีสภาพทรูคโทรม และอาจจะเป็นอันตรายได้ น้ำ นมที่เพิ่มให้ไม่ควรให้เมื่อลูกสุนัขอายุได้ 3 สัปดาห์โดยใส่น้ำนมในจานตื้น ๆ แล้วจับลูกสุนัขจุ่มปากลงใน จานน้ำนม จนลูกสุนัขหัดกินเองได้

อาหารแม่สุนัขลูกอ่อน

อาหารที่ใช้เลี้ยงสุนัขแม่ลูกอ่อนจะถ่ายทอดไปยังลูกสุนัขด้วย ดังนั้น ช่วงที่ลูกสุนัขกินนม ควร ให้อาหารแก่แม่สุนัขเพิ่มขึ้น 2-3 เท่าของอาหารที่เคยให้ตามปกติจนลูกสุนัข 3-4 สัปดาห์ นอกจากนี้ ใน อาหารควรจะต้องเพิ่มแร่ธาตุ โดยเฉพาะแคลเซียมและฟอสฟอรัส เพราะขณะที่แม่สุนัขให้นมทำให้ลูก ดึงจากร่างกายไปยังน้ำนม ทำให้ระดับแคลเซียมในร่างกายน้อย แม่สุนัขอาจจะมีอาการใช้น้ำนม คือแสดง อาการชัก เกร็ง น้ำลายไหลยืด ดังนั้น ควรหาทางป้องกันโดยการเพิ่มแคลเซียม ในอาหารตามความจำเป็น หลังจากสัปดาห์ที่ 5 เป็นต้นไป ลูกสุนัขก็จะเริ่มกินอาหารแข็ง และกินน้ำนมลดลง แม่สุนัขก็ควร กินอาหารลดลงด้วยในวันที่ 2-4 ให้อาหารน้อยลงกว่าที่ให้ของอาหารที่ให้ตามปกติตามลำดับ และวันที่ 5 ก็ให้อาหารตามปกติ การลดอาหารแล้วมาเพิ่มจะทำให้แม่สุนัขผลิตน้ำนมลดลง และช่วยรักษาเต้านม ของแม่สุนัข

อาหารสุนัขหย่านม

ลูกสุนัขหย่านมเมื่ออายุประมาณ 4-6 สัปดาห์ แต่ลูกสุนัขจะเริ่มกินอาหารได้แล้วเมื่ออายุ 3-4 สัปดาห์อาหารที่เหมาะสม สำหรับลูกสุนัขหย่านมใหม่ ๆ นี้ ใช้สูตรเดียวกับสูตรอาหารสำหรับแม่สุนัข กำลังเลี้ยงลูก เพราะสุนัขทั้งสองวัยต่างต้องการธาตุแคลเซียมและฟอสฟอรัส รวมทั้ง วิตามินในอัตราที่ สูง เพื่อนำไปสร้างเสริมกระดูกในลูกสุนัข และทดแทนส่วนที่เสียไปกับนมแม่ นอกจากนี้ยังต้องการ ปริมาณโปรตีนที่สูงด้วย ดังนั้น สูตรอาหารสำหรับลูกสุนัขกำลังหย่านมและแม่สุนัขในช่วงนี้ ควรใช้ สูตร เนื้อสัตว์บด 55 ส่วน ข้าว 23 ส่วน ผัก 8 ส่วน ไขมัน 6 ส่วน วิตามินและเกลือแร่ 3 ส่วน สุนัขขนาด กลาง เช่น เซตเตอร์ เมื่ออายุ 5-6 สัปดาห์ จะกินอาหารประมาณร้อยละ 3-4 ของน้ำหนักตัว สำหรับแม่ สุนัขก็ให้กินมากกว่าปกติ 2-3 เท่า ทั้งนี้ขึ้นกับปริมาณลูกสุนัขที่ต้องเลี้ยง ลูกมากก็กินมาก ลูกน้อยก็กิน น้อย สำหรับเวลาที่เหมาะสมควรให้ลูกสุนัขวันละ 3 เวลาจนอายุ 3 เดือน ต่อจากนั้นจึงให้วันละ 2 เวลา จนถึงอายุ 8-9 เดือนจึงให้วันละมื้อก็ได้ แต่ต้องมีอาหารพอกิน 24 ชั่วโมง

อาหารสุนัขโตเต็มวัย

เมื่อสุนัขโตเต็มวัย อายุมากขึ้น ความต้องการอาหารก็ลดลง ถ้าให้มากก็จะทำให้อ้วน ซึ่งทำให้เปลืองค่าใช้จ่ายและสุนัขจะอายุสั้น จึงควรลดจำนวนอาหารในระยะนี้ เมื่อสุนัขโตเต็มที่ให้อาหารที่มีคุณภาพเพียงวันละครั้งก็พอเพียงแล้ว สูตรอาหารมาตรฐานที่ง่ายต่อการเตรียม และมีคุณค่า ได้แก่ สูตรเนื้อมะเขือเทศ 30 ส่วน ข้าว 35 ส่วน ผักต้ม 27 ส่วน ไขมัน 4 ส่วน วิตามินและเกลือแร่ 1 ส่วน ยีสต์ผงหรือเม็ด 3 ส่วน ผสมอาหารสูตรนี้โดยน้ำหนัก ทำให้สุก โดยให้กินเวลาเดียวกันทุกวันตามความสะดวกของผู้เลี้ยง ควรให้อาหารตอนเย็นเป็นเวลาที่ดีที่สุด เพราะจะทำให้สุนัขไม่รบกวนเวลากลางคืน ถ้าให้อาหารไม่มีคุณภาพ และจำนวนน้อยเกินไปจะทำให้สุนัขมีขนหยาบ ไม่เป็นเงา รูปร่างผอม ความต้านทานโรคน้อย ควรให้สุนัขมีโอกาสแทะกระดูก เพื่อรักษาฟันให้แข็งแรง และสะอาด กระดูกที่ให้ไม่ควรเป็นกระดูกที่เคี้ยวแล้วแตกละเอียดเช่น กระดูกไก่ หรือปลา เพราะอาจจะทำอันตรายต่อลำไส้ของสุนัข นมก็เป็นอาหารที่สำคัญมากสำหรับลูกสุนัข แต่ไม่จำเป็นสำหรับสุนัขที่แข็งแรงแล้ว อย่าพยายามให้อาหารมากเกินไปเร่งให้สุนัขโต เพราะจะมีผลเสียทำให้รูปร่างไม่ได้สัดส่วนเมื่ออายุมากขึ้น สำหรับสุนัขป่วย ควรให้อาหารทีละน้อย แต่ให้บ่อยขึ้น ไข่ดิบ เนื้อมะเขือเทศ นม และวิตามินเสริม เป็นอาหารที่มีประโยชน์มากต่อสุนัขป่วยและสุนัขตั้งท้อง สำหรับภาชนะที่ใส่อาหารให้สุนัข ควรแยกอาหาร และน้ำจากกัน ภาชนะต้องหมักพอสมควร เพื่อไม่ให้เลื้อนหรือคว่ำ ได้ง่ายขณะสุนัขกินอาหาร และควรทำความสะอาดทุกครั้งก่อนที่สุนัขกินเสร็จ อย่าทิ้งเศษอาหารไว้ในชาม เพราะจะทำให้สุนัขคิดว่ามันสามารถกินอาหารได้ตลอดเวลา อันจะเป็นการเพาะนิสัยที่เสีย ควรให้อาหารตรงเวลา และหัดให้สุนัขกินในช่วงเวลานี้เท่านั้น อย่าให้สุนัขกินอาหาร หรือรับอาหารจากผู้อื่น หรือกินอาหารที่ตกอยู่ตามพื้นทั้งหมดนี้สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้สุนัขรอดพ้นจากการถูกวางยา สำหรับการเลี้ยงสุนัขในประเทศไทยปัจจุบันนี้ ถ้าผู้เลี้ยงซื้ออาหารสำเร็จรูปสำหรับสุนัขที่ขายเป็นส่วนใหญ่ ก็จะได้คุณค่าอาหารเพียงพอ ซึ่งมีทั้งแบบเม็ด และแบบเปียก หรือเนื้อจริง ๆ แต่บางครั้งถ้านำมาให้สุนัขกินทันที สุนัขอาจจะไม่กิน เพราะไม่เคยชินจึงต้องมีการฝึกหัดการกินก่อน โดยการผสมอาหารสำเร็จรูปจำนวนเล็กน้อยก่อนลงไปให้อาหารเดิม ที่ใช้เลี้ยงสุนัขข่อยก่อน และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนสุนัขกินอาหารสำเร็จรูปล้วน ๆ

5. การสืบพันธุ์ของสุนัข

สุนัขตัวผู้

สุนัขตัวผู้จะโตเป็นหนุ่มเมื่ออายุได้ 6-8 เดือน และแสดงอาการกระตือรือร้นในเรื่องเพศ ถ้าให้ผสมพันธุ์ในระยะนี้ น้ำเชื้อก็สามารถทำให้ผสมติดได้ แต่ไม่ควรให้ผสมพันธุ์ในระยะนี้ เพราะอายุน้อยเกินไป จะทำให้การเจริญเติบโตชะงัก ร่างกายทรุดโทรม และทำให้ลูกที่ได้อ่อนแอ เลี้ยงยาก และเป็นโรคต่างๆ ได้ง่าย ควรรอให้สุนัขพ่อพันธุ์โตเต็มที่เสียก่อน คือ เมื่ออายุประมาณ 12 - 15 เดือน (ขึ้น

อยู่กับพันธุ์ของสุนัข สุนัขพันธุ์ใหญ่จะเจริญเติบโตช้ากว่าสุนัขพันธุ์เล็ก) จะเห็นลูกอั้นทะลงในถุงอั้นทะอย่างสมบูรณ์เห็นได้ชัด พ่อพันธุ์ที่ดีต้องมีอวัยวะอยู่ในเปลือกหุ้มที่สะอาด ไม่มีเลือดหรือหนอง

อาหารสำหรับสุนัขพ่อพันธุ์ควรเป็นอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วน โดยเฉพาะโปรตีนและวิตามินอีที่มีผลต่อการสืบพันธุ์และการผสมติด แต่ต้องระวังอย่าเลี้ยงให้อ้วน ควรมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอเพื่อให้มีรูปร่างสมส่วนและสุขภาพแข็งแรง

สุนัขพ่อพันธุ์ที่แข็งแรงสมบูรณ์จะสามารถผลิตน้ำเชื้อที่แข็งแรงเพื่อผสมกับไข่ของสุนัขตัวเมียได้จำนวนมาก ทำให้ได้ลูกจำนวนมากต่อครอก และสามารถผสมพันธุ์ได้นานจนอายุ 8 – 10 ปี ในช่วงการใช้งาน สุนัขพ่อพันธุ์สามารถผสมได้ทุกขณะ แต่การผสมบ่อยครั้งเกินไป (มากกว่า 2 ครั้ง/สัปดาห์) จะทำให้อัตราการผสมติดต่ำ น้ำเชื้อตัวผู้จะมีชีวิตอยู่ได้ 30-40 ชั่วโมงในอวัยวะสืบพันธุ์ของสุนัขตัวเมีย

สุนัขตัวเมีย

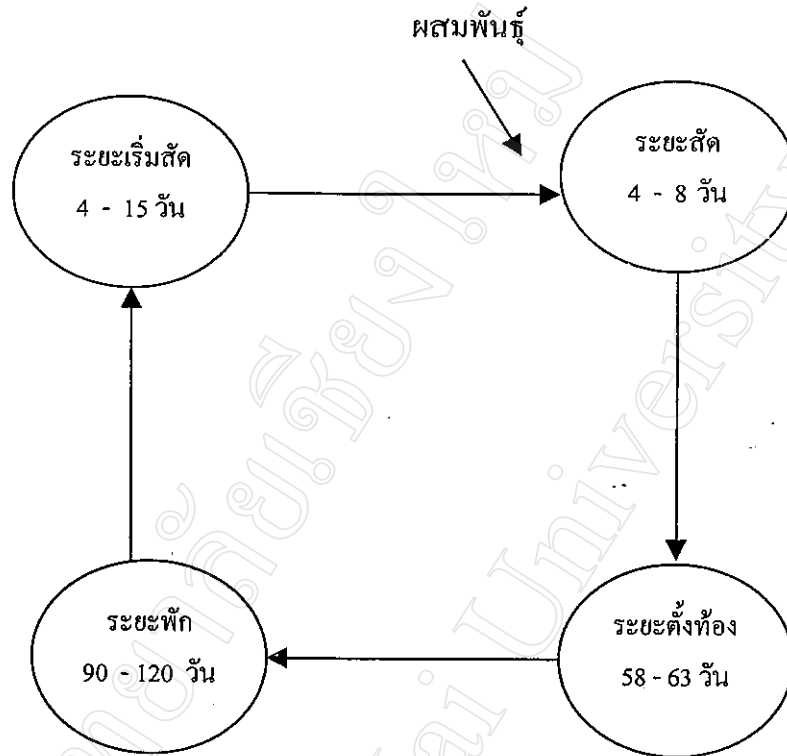
สุนัขตัวเมียจะเป็นสัดปีละ 2 ครั้ง โดยเป็นสัดครั้งแรกในช่วงอายุ 8-12 เดือน แล้วแต่ความสมบูรณ์ของสุนัข วงจรการเป็นสัด (Estrus Cycle) ของสุนัขแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ

1. **ระยะเริ่มสัด (Proestrus Period)** กินระยะเวลา 4-15 วัน เฉลี่ยแล้ว 9 วัน อวัยวะเพศเมียจะเริ่มบวมขึ้นเรื่อยๆ มีเมือกสีขาวใสในระยะต้นและเปลี่ยนเป็นขุ่นจนมีเลือดปนออกมา ระยะนี้สุนัขตัวผู้จะเริ่มสนใจดมก้นตัวเมีย แต่ตัวเมียยังไม่ยอมให้ผสม และจะใช้หางปิดอวัยวะเพศไว้

2. **ระยะสัด (Estrus Period)** กินเวลา 4-8 วัน นับจากวันที่หมดระยะเริ่มสัด (เลือดหยุดไหล) ตัวเมียจะเคลียคลอตัวผู้และยอมให้ผสมพันธุ์ด้วยการบิดหางไปทางข้าง โอกาสผสมได้ลูกดีที่สุดคือช่วง 12-72 ชั่วโมงภายหลังเริ่มสัดไปได้ 3-5 วัน

3. **ระยะหลังสัด (Metestrus Period)** ถ้าสุนัขตัวเมียไม่ตั้งท้อง ก็จะเข้าสู่ระยะหลังสัดเป็นระยะเวลา 2 เดือน โดยไม่มีความเปลี่ยนแปลงภายนอกให้เห็น อวัยวะเพศยังมีลักษณะเหมือนปกติ ปรากฏน้ำเมือกหรือเลือด

4. **ระยะพัก (Anestrus Period)** ในช่วงนี้ระบบสืบพันธุ์ในสุนัขตัวเมียจะหยุดทำงานชั่วคราว กินเวลา 90-120 วัน ลักษณะภายนอกเหมือนกันระยะหลังสัด เพื่อเตรียมความพร้อมของมดลูกในการเข้าสู่ระยะก่อนสัดตามวงจรต่อไป

ภาพที่ 2 วงจรการเป็นสัดของสุนัข²⁰

การผสมพันธุ์

สุนัขตัวเมียควรเริ่มทำการผสมในครั้งที่ 2 ของการเป็นสัด เพื่อให้ได้ลูกสุนัขที่สมบูรณ์แข็งแรง ระยะที่เหมาะสมในการผสมคือ ตั้งแต่วันที่ 10-14 นับหลังจากเริ่มระยะก่อนสัด (วันแรกที่มีอาการบวมของอวัยวะเพศ) โดยควรทำการผสม 2 ครั้ง เพื่อให้มั่นใจว่าผสมติด ครั้งแรกประมาณ 24 ชั่วโมงนับจากเริ่มเข้าระยะสัด และครั้งที่สองคือ 48 ชั่วโมงถัดมา

ขณะทำการผสม สุนัขพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์จะดมและเลียเนื้อตัวรวมถึงอวัยวะเพศ เจ้าของทั้ง 2 ฝ่าย ต้องใส่ปลอกคอและคิงโซ่ไว้ หากยังไม่ถึงระยะสมยอมสุนัขอาจกัดกันได้ แต่ถ้าสุนัขตัวเมียบินยอมจะยืนนิ่งและปิดหางไปด้านหลังเพื่อให้ตัวผู้ขึ้นคร่อมโดยใช้ขาหน้ารัดเอวตัวเมียไว้ และสอดใส่อวัยวะเพศ บางครั้งขนาดตัวของสุนัขก็เป็นอุปสรรค เจ้าของจึงต้องคอยช่วยอุ้มหรือยกให้ทั้งคู่อยู่ในระดับเดียวกัน สุนัขตัวผู้จะคาอวัยวะเพศค้างไว้ในช่องคลอดตัวเมียเป็นเวลาประมาณ 20-30 นาที ที่เรียกว่า "ติด" เพื่อให้ น้ำอสุจิเข้าสู่มดลูกได้อย่างสะดวก โดยน้ำอสุจิสามารถอาศัยอยู่ในมดลูกได้นาน 3-4 วัน เมื่อได้เวลาตามสมควรตัวผู้และตัวเมียจะหลุดออกจากกันโดยอัตโนมัติ

²⁰ ปานเทพ รัตนากร, คู่มือคนรักหมา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2539) หน้า 200

การตั้งท้อง

เมื่อไข่สุกได้รับการผสมจากอสุจิ ก็จะเกิดการปฏิสนธิ แต่ยังไม่สามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงของสุนัขแม่พันธุ์ได้ โดยเฉพาะสุนัขที่ตัวอ้วนจะสังเกตลำบากมาก อาจสังเกตจากอวัยวะเพศ ถ้าสุนัขท้องอวัยวะเพศจะยังคงขยายอยู่ ไม่ลดขนาดลงสู่ปกติ แม่นสุนัขอาจแสดงอาการแพ้ท้องหรือไม่ก็ได้ อาการที่พบบ่อยคือ ระยะแรกๆ จะเบื่ออาหาร ต่อมาน้ำหนักจะเพิ่มขึ้น เมื่อผ่านไป 3 สัปดาห์ ท้องจะขยายใหญ่ เต้านมขยายและตั้งเป็นราว นิสัยใจคอสงบลง ไม่กระโดด โดดเด่นเหมือนเคย กินอาหารมากขึ้น นอนมากขึ้น หามุมหลบนอนและพักผ่อน

การดูแลแม่สุนัขในระหว่างตั้งท้อง

สุนัขมีระยะเวลาตั้งท้องนาน 58 – 68 วัน โดยเฉลี่ย 63 วัน หรือ 9 สัปดาห์ ในช่วงนี้แม่สุนัขจึงต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาหารและความเป็นอยู่ทั่วไป เจ้าของสุนัขควรปฏิบัติดังนี้

1. จัดหาอาหารที่มีคุณภาพ คุณค่าทางโภชนาการสูง อาจเป็นอาหารสูตรพิเศษสำหรับแม่สุนัข ให้แม่สุนัขได้รับประทานในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการ อาจให้อาหารเสริมจำพวกวิตามิน น้ำมันตับปลา เมื่อสุนัขท้องแก่จะมีการขับถ่ายบ่อยขึ้น ควรลดอัตราส่วนอาหารที่ให้ในแต่ละมื้อลง แต่ให้เพิ่มจำนวนมื้อที่ให้อาหาร เพื่อให้แม่สุนัขย่อยได้ง่ายและเร็วขึ้น
2. อาจจูงสุนัขเดินเล่นหรือให้ออกกำลังกายแต่เพียงเบาๆ ก่อนคลอด 2-3 วัน ควรงดการออกกำลังกายโดยเด็ดขาด
3. ระวังอย่าให้สุนัขกระโดด โดดเด่นมากนัก หรือหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่โลดโผน เช่น การไล่จับ การตกจากที่สูง การลูบคลำท้องสุนัขบ่อยๆ รวมถึงการปล่อยให้เล่นร่วมกับสุนัขตัวอื่นหลายๆ ตัว ที่สำคัญอย่าให้สุนัขเจอคนแปลกหน้าหรือสัตว์ที่เป็นคู่อริ เช่น แมว เนื่องจากสุนัขอาจแท้งได้หากกระโดดแรงๆ
4. ไม่ควรอาบน้ำให้แม่สุนัข หากสกปรกมาก ควรใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดตัวให้สะอาดอย่างเบาๆ
5. ดูแลที่หลบนอนของแม่สุนัข ไม่ให้มีเสียง เข็บ หมัด มารบกวน ควรหามุ้งลวดกันยุงให้แม่สุนัขด้วย เพื่อให้ได้นอนพักผ่อนอย่างเต็มที่ ที่สำคัญอากาศควรถ่ายเทสะดวก ไม่อับชื้น มีแสงแดดลอดผ่าน
6. หากแม่สุนัขขนยาว อาจทำการตัดขนบริเวณเต้านม หรือช่องคลอดเพื่อให้ลูกสุนัขคลอดใหม่สามารถกินนมแม่โดยสะดวก
7. การถ่ายพยาธิในแม่พันธุ์ ควรจะถ่ายพยาธิ ปีละ 3-4 ครั้ง รวมทั้งช่วงกลางของการตั้งท้อง โดยการถ่ายพยาธิให้ครอบคลุมพยาธิทุกชนิด โดยเฉพาะ พยาธิไส้เดือน พยาธิเส้นม้วน พยาธิปากขอและพยาธิตัวตืด

การคลอด

ก่อนครบกำหนดคลอดแม่สุนัขอาจแสดงอาการเบื่ออาหาร ขุดคุ้ยหาที่หรือรังเพื่อออกลูก ห้วนมจะขยายใหญ่และมีน้ำนมซึมออกมา บางครั้งอาจมีน้ำใสๆ ซึมออกจากช่องคลอด ให้นำแม่สุนัขไปนอนพักอยู่ในกรงหรือสถานที่ที่เตรียมไว้สำหรับคลอด ก่อนกำหนดคลอดประมาณ 5 วัน เพื่อให้สุนัขเกิดความคุ้นเคย สถานที่คลอดควรกว้างพอที่แม่สุนัขจะยืดขาหรือเปลี่ยนท่าทางได้อย่างสบาย อาการเจ็บท้องคลอดของแม่สุนัขแบ่งเป็น 3 ระยะ

การเจ็บท้องคลอดระยะที่ 1

แม่สุนัขจะไม่กินอาหาร จะกินแต่น้ำ อาจอาเจียนบ้าง แม่สุนัขมักกัดเศษวัสดุหรือใช้นิ้วเท้าตะกุยพื้นและสิ่งของต่างๆ เช่น ฝ้ายหรือกระดาษหนังสือพิมพ์ให้เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยเพื่อทำเป็นที่นอนรองคลอด ห้วนมขยายใหญ่ เมื่อบีบห้วนมดูจะมีมน้ำเหลืองออกมา บางครั้งอาจมีน้ำเมือกใสๆ ไหลออกจากช่องคลอด แม่สุนัขจะอ้าปากหายใจ สิ้น ซึพจรเด่นเร็ว ระยะนี้จะกินเวลา 12-14 ชั่วโมง ในสุนัขสาวอาจกินเวลา 24 ชั่วโมงหรือมากกว่า

การเจ็บท้องคลอดระยะที่ 2

แม่สุนัขจะนอนตะแคงหรือนั่งยองๆ แสดงอาการเบ่ง หลังจากเบ่งประมาณ 1 ชั่วโมง เมื่อครบกำหนดแม่สุนัขจะนอนเบ่งในรัง จากนั้นไม่นานถุงน้ำคร่ำจะไหลออกมาก่อนมีลักษณะเหมือนลูกโป่งใส่น้ำ และแตกออก จะมีของเหลวสีน้ำตาลไหลออกจากช่องคลอด หัวลูกสุนัขจะไหลออกจากช่องคลอด และควรจะออกพ้นช่องคลอดภายใน 15 นาที ถ้านานกว่านี้อาจมีปัญหาคคลอดยาก ตามปกติแม่สุนัขจะกัดถุงน้ำคร่ำและสายสะดือให้ขาดพร้อมกับเลียตัวลูกเพื่อทำความสะอาด แต่ถ้าแม่สุนัขไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เจ้าของจะต้องฉีกถุงน้ำคร่ำให้แตกแล้วดึงหัวสุนัขออกมาอย่างนุ่มนวล ล้วงเอาเยื่อเมือกออกจากปากและจมูก จากนั้นใช้ผ้าสะอาดเช็ดน้ำเมือกที่หน้า หู หน้าอก ลำตัว และด้านข้างให้แห้ง หากไม่ได้ยินเสียงลูกสุนัขร้องแสดงว่ายังไม่หายใจ ต้องจับเอาหัวห้อยลงสะบัด เพื่อให้น้ำคร่ำและของเหลวต่างๆ ไหลออกจากปากและจมูก ถ้ายังไม่หมดให้ใช้ลูกยางดูดออก เมื่อลูกสุนัขร้องแล้ว ให้ทำการตัดสายสะดือ โดยใช้ไหมหรือด้ายที่ผ่านการฆ่าเชื้อ ผูกและตัดสายสะดือห่างจากช่องท้องประมาณ 1 นิ้ว ทางทิงเจอร์ไอโอดีนที่แผล สายสะดือจะแห้งและหลุดออกเองภายในไม่กี่วัน จากนั้นนำลูกสุนัขไปกินนมแม่เหลืองจากแม่สุนัขโดยเร็วที่สุด เพราะมีภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อลูกสุนัข

การเจ็บท้องระยะที่ 3

เป็นระยะที่แม่สุนัขขับรกออกมาและพักมดลูก ช่วงระหว่างการคลอดลูกแต่ละตัวนั้น เมื่อคลอดลูกตัวแรกแล้ว ตัวอื่นๆ ก็จะคลอดตามมาเรื่อยๆ แต่ละตัวใช้เวลาคลอดไม่แน่นอน ตั้งแต่ 10-30 นาที บางตัวอาจใช้เวลาคลอดทั้งครอกนาน 2-8 ชั่วโมง ผู้เลี้ยงควรนับด้วยว่ามีรกออกมากี่อัน ลูกสุนัข 1 ตัว ต่อรก 1 อัน เพื่อที่จะได้ทราบว่ามรกค้างอยู่ภายในหรือไม่ อาจยอมให้แม่สุนัขกินรกได้ 1-2 อัน ถ้ากินมากกว่านี้อาจอาเจียนหรือท้องเสียได้

6. โรคและความผิดปกติของสุนัข

โรคไข้หัด

เป็นโรคที่พบมากที่สุดสำหรับสุนัข โรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัส มักเกิดกับลูกสุนัขที่อายุน้อยตั้งแต่ 2 – 3 เดือน เป็นต้นไป บางครั้งพบว่าเกิดในสุนัขแก่ได้เช่นกัน เป็นแล้วโอกาสหายน้อย ถึงหายก็ไม่ปกติ มักแสดงอาการทางประสาท มีอาการกระตุก หรือชักตลอดชีวิต ส่วนใหญ่ตายอย่างทรมาน อาการของโรคมักแสดงออกทางระบบทางเดินหายใจก่อน คือ มีไข้ มีจมูกไหลเยิ้มสีเขียว ดูเหมือนปอดบวม มีไข้ เบื่ออาหาร ซึม มีตุ่มหนองขึ้นใต้ท้อง มีไข้ตาสีเขียวเกรอะกรังตลอดเวลา เมื่ออาการรุนแรงขึ้นพบว่ามีอาการทางประสาท คือ ริมฝีปากสั่น กระตุก และลามไปที่บริเวณหนังหัว ใบหน้า ขา หลัง ฝ่าเท้ากระด้าง บางรายท้องร่วง โรคนี้สามารถป้องกันได้โดยการพาลูกสุนัขไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หัด

โรคพาร์โวไวรัส หรือลำไส้อักเสบ

เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสในสุนัขที่สร้างความสูญเสียอย่างมาก การระบาดเกิดขึ้นได้ง่าย รวดเร็วและรุนแรง หลังรับเชื้อ 5 – 7 วัน สุนัขจะมีอาการท้องเดิน อาเจียน ไม่กินอาหาร ไข้สูง ร่างกายสูญเสียน้ำหนัก ทำให้สุนัขตายอย่างรวดเร็ว มักพบบ่อยในลูกสุนัขอายุตั้งแต่ 2-6 เดือน สามารถป้องกันได้โดยการฉีดวัคซีน

โรคพิษสุนัขบ้า

เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดที่อาศัยอยู่ในระบบประสาท ทำให้แสดงอาการทางประสาท และสามารถแพร่เชื้อสู่สัตว์อื่นรวมถึงคนได้ การติดต่อของเชื้อจะเข้าทางบาดแผลที่ถูกกัด จากนั้นจะแสดงอาการภายใน 21 – 60 วัน อาการของโรคแบ่งได้ 2 แบบ คือ 1.แบบซึม สุนัขจะไม่แสดงอาการดุร้ายหรือกัดคน ชอบซ่อนตัวตามซอกมุมมืด ไม่ออกมากินน้ำ หรืออาหาร ปากอ้า ลิ้นห้อย ขากรรไกรแข็ง น้ำลายไหลยืดตลอดเวลา และจะซึมอยู่อย่างนี้จนตาย 2.แบบดุร้าย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ระยะเริ่มแรกอารมณ์และอุปนิสัยของสุนัขจะเริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม หงุดหงิด รุม่านตาขยาย จะเป็นอยู่ 2

-3 วัน และเข้าสู่ระยะที่ 2 หรือระยะตื่นเต้น เป็นระยะที่แสดงอาการกระวนกระวาย ระบบประสาทตอบสนองอย่างฉับไวและรุนแรงต่อเสียงหรือสิ่งกระตุ้น กระวนกระวาย กัดสิ่งรอบตัว วังอย่างไร้จุดหมาย เสียงเห่าหอนผิดปกติ ระยะสุดท้ายจะกลายเป็นอัมพาตและตายในที่สุด โรคนี้สามารถป้องกันได้โดยนำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า

โรคปอดบวม

พบมากในสุนัขเล็ก และสุนัขที่มีอายุมาก เนื่องจากมีภูมิคุ้มกันน้อย เกิดได้จากหลายสาเหตุ ได้แก่ เชื้อไวรัส เชื้อแบคทีเรีย พยาธิทำลายปอดทำให้ปอดอักเสบ แต่ส่วนใหญ่จะเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย สุนัขจะมีอาการซึม มีไข้สูงมาก เบื่ออาหาร ชอบหลบไปนอนในที่เย็นๆ เช่น ห้องน้ำ ช่างโถ่ง หายใจกระหืดกระหอบ มีไข้สูงไหลสีขาวจนถึงสีเขียวขึ้น บางครั้งอาเจียน ไอ มีเสมหะหนาในลำคอ ข้อควรปฏิบัติคือ รักษาความสะอาด ให้ความอบอุ่น โดยเฉพาะที่คอ หน้าอก และหลัง ปูรองพื้นที่นอนด้วยผ้าอย่าให้สุนัขนอนในที่เย็นหรือที่อับชื้น หรือโดนฝนสาด และรีบนำไปพบสัตวแพทย์โดยเร็วที่สุด

โรคเห็บสุนัข

เห็บที่อยู่ตามตัวสุนัข สามารถไปได้ครั้งละหลายพันฟองตามพื้นดิน เห็บแบ่งได้เป็น 2 ประเภท 1.ตัวแบนสีน้ำตาล เป็นตัวผู้ มักเรียกว่าหมัด 2.ตัวโตบวมคล้ายลูกเกด เป็นตัวเมีย ซึ่งในตัวเมียจะมีไข่หมัดอยู่ การทำลายห้ามบีบเนื่องจากจะทำให้ไข่หมัดแพร่กระจาย ต้องนำไปแช่ในน้ำมัน สุนัขบางตัวแพ้ทำลายเห็บ ทำให้เกิดการคันที่ผิวหนัง นอกจากนี้เห็บยังเป็นพาหนะนำโรคพยาธิในเม็ดเลือดมาสู่สุนัขได้ การป้องกันทำได้โดยใช้ยาฆ่าเห็บที่ขายตามท้องตลาดทั่วไป

จี้เรื้อน

เป็นอาการโรคทางผิวหนัง สุนัขมีอาการคันตามผิวหนัง ขนร่วง สาเหตุเกิดจากเห็บ หมัด อาการแพ้จากโรคพยาธิหนอนหัวใจ การขาดฮอร์โมนบางชนิด ซึ่งสามารถให้สัตวแพทย์ตรวจสอบได้ โดยสัตวแพทย์จะขูดผิวหนังบริเวณที่เป็นไปตรวจเพื่อหาสาเหตุ พยาธิที่ทำให้เกิดโรคเรื้อนมีอยู่ 2 ชนิด คือ 1.เชื้อซาคอปติก เป็นจี้เรื้อนแห้ง ขนสุนัขจะร่วง และตกสะเก็ดแห้งเร็ว รักษาได้ไม่ยาก 2.จี้เรื้อนที่อยู่ในต่อมน้ำเหลืองที่รักแร้โคนขน เกิดจากเชื้อดีโมเด็กซ์ หรือจี้เรื้อนเปียก ซึ่งรักษาให้หายขาดได้ยาก ต้องใช้เวลาในการดูแลรักษาความสะอาดของสุนัขเป็นอย่างดี

7. ใบพันธุ์ประวัติ (Pedigree)

ใบพันธุ์ประวัติ เป็นเอกสารประจำตัวสุนัขที่แสดงถึงแผนภูมิของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดมาสู่ตัวสุนัข ให้ทราบถึงลักษณะทางพันธุกรรมของบรรพบุรุษจากชั่วอายุหนึ่ง ไปถึงอีกชั่วอายุหนึ่ง ซึ่งสามารถสืบสายตระกูลของมัน ได้ สามารถบอกถึงการถ่ายทอดสายเลือดที่ดีและเลวปนออกมา

ในประเทศไทยมีใบประวัติพันธุ์ทั้งหมด 3 แบบ

1. ใบพันธุ์ประวัติสีชมพู

คือ ใบพันธุ์ประวัติของสุนัขที่เกิดจากพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ผ่านการรับรองการสอบคัดพันธุ์แล้วเท่านั้น (สุนัขที่ผ่านการคัดพันธุ์ จะเป็นสุนัขที่มีองค์ประกอบต่างๆ ครบประกอบต่างๆ ครบ เช่น จิตประสาทปกติ การต่อสู้ที่ดี ข้อเสียนแรงไม่มี มีองค์ประกอบที่สำคัญเช่น ฟัน ถูกอัมพะถูกต้องครบถ้วน มีลักษณะโครงสร้างในส่วนต่างๆ ที่ดี การเดิน การวิ่งปกติ และผ่านการสอบเป็นสุนัขอารักขามาแล้ว) มีบรรพบุรุษครบ 30 ตัวในใบพันธุ์ประวัติ

2. ใบพันธุ์ประวัติสีขาว

คือใบพันธุ์ประวัติของสุนัขที่เกิดจากพ่อและแม่สุนัขที่มีเอกสารการรับรองพันธุ์ประวัติสมบูรณ์ คือมีสายเลือดของบรรพบุรุษครบทั้ง 30 ตัว ในใบพันธุ์ประวัติ (กล่าวคือตัวพ่อและตัวแม่ไม่ได้รับการรับรองการคัดพันธุ์ให้เป็นพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ซึ่งจะเป็นเพียง พ่อและแม่สุนัขธรรมดาเท่านั้น)

3. ใบพันธุ์ประวัติสีเขียว

คือใบพันธุ์ประวัติของสุนัขที่มีบรรพบุรุษในสายพ่อและสายแม่ ที่ไม่มีเอกสารการรับรองพันธุ์ หรือไม่มีหลักฐานปรากฏเกิดขึ้นในบางช่วงของทางสายพ่อ หรือสายแม่ก็ตาม ซึ่งถือว่าไม่ครบจำนวน 30 ตัวในใบพันธุ์ประวัติ (ในใบพันธุ์ประวัติชนิดนี้จะใช้ในระยะเวลาเริ่มแรกเท่านั้น)

ใบพันธุ์ประวัติจะบ่งบอกถึงประวัติของสุนัขตัวนั้นๆทั้งหมดคือ

- ชื่อ ชื่อคอกของผู้ผสมพันธุ์ และชื่อผู้ผสมพันธุ์
- เพศ ลักษณะขน สีและลวดลาย และลักษณะพิเศษอื่นๆ
- เบอร์หู วันเดือนปีเกิด ทะเบียนประจำตัวสุนัข
- บรรพบุรุษร่วมในการผสมพันธุ์ ชื่อและจำนวนพี่น้องร่วมครอก ภูมิหลัง จากการเกิด มีการตายและเหลือจำนวนเท่าไร
- ตำแหน่งผลการประกวดที่เคยได้รับสูงสุด

ใบพันธุ์ประวัติจะมีประโยชน์อย่างอื่นๆเช่น

- วางแผนการผสมพันธุ์ที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นหัวใจและหลักการของผู้ผสมพันธุ์
- แบ่งเกรดของสุนัข ราคาของสุนัข คุณภาพของสุนัข
- รู้ข้อดีและข้อเสีย (จุดเด่นและจุดด้อย) ของบรรพบุรุษที่จะถ่ายทอดมายังตัวสุนัขนั้นๆ

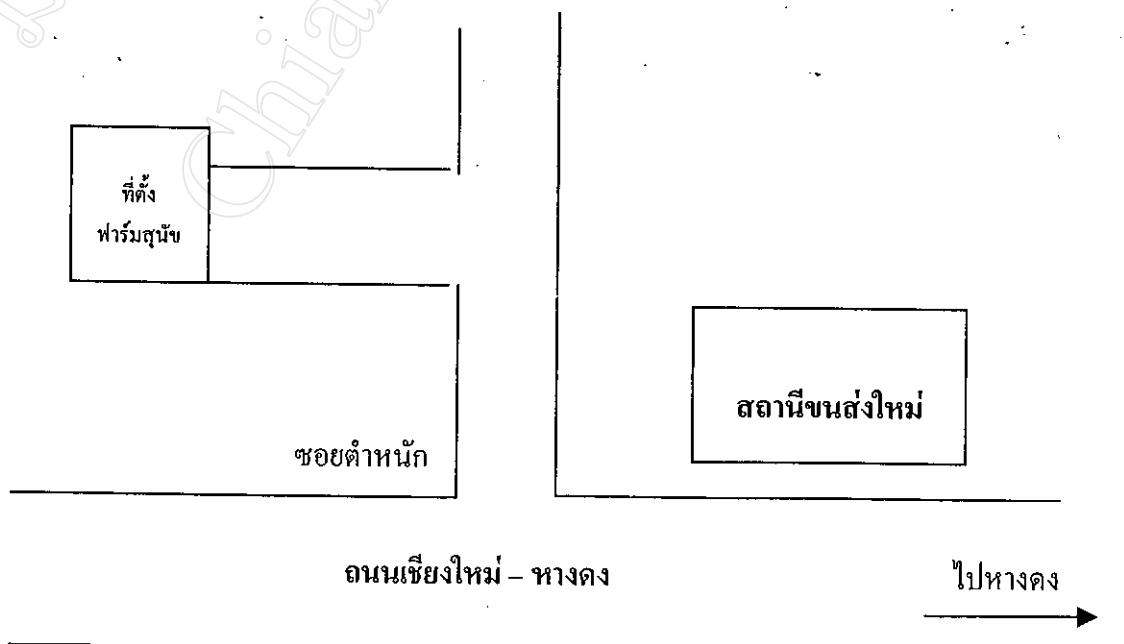
การวิเคราะห์ด้านการจัดการมีจุดประสงค์เพื่อคาดคะเนต้นทุนและเงินลงทุนต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

1. ค่าใช้จ่ายในการลงทุน

1.1. ที่ดินในจัดตั้งฟาร์มสุนัข

โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจการฟาร์มสุนัข จะใช้เนื้อที่ประมาณ 1 งาน สำหรับสร้างคอกสุนัขพร้อมที่พักอาศัยของคนงาน 1 คน ที่ดินส่วนที่เหลือใช้เป็นที่ออกกำลังกายของสุนัข ซึ่งจะทำการเช่าที่ดิน โดยเลือกทำเลที่อยู่ในตำบลป่าแคด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นทำเลที่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ มีการคมนาคมสะดวกค่อนข้างสะดวก ลูกค้าสามารถเข้าชมสุนัขที่ฟาร์มได้ง่าย และสามารถให้บริการผสมพันธุ์นอกสถานที่ได้สะดวกรวดเร็ว แต่จะเลือกที่ดินที่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชน เนื่องจากสุนัขที่เลี้ยงไว้อาจส่งเสียงรบกวนได้ โดยเสียค่าเช่าเดือนละ 3,000 บาท

ภาพที่ 3 ที่ตั้งฟาร์มสุนัข

1.2 คอกสุนัขและสิ่งปลูกสร้าง

คอกสุนัข

การเพาะเลี้ยงสุนัขหลายๆ ตัว ต้องสร้างกรงหรือคอกให้สุนัขอยู่ โดยควรหันหน้าไปทางทิศเหนือหรือใต้ สุนัขจะรู้สึกสบายเพราะไม่ร้อนจัดจนเกินไป และมีหลังคาเพื่อบังแดดบังฝน และเป็นพื้นที่ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก การหันหน้าคอกสุนัขไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตกจะทำให้สุนัขได้รับแดดโดยตรงในช่วงเช้าหรือบ่ายเป็นเวลานานๆ กรณีที่มีการขังสุนัขไว้ในกรงตลอดทั้งวัน สุนัขอาจป่วยด้วยอาการไข้แดด เหนื่อยหอบ มีไข้สูง และอาจถึงตายได้ ถ้าหากพื้นที่ไม่เพียงพอ ผู้เลี้ยงมีความจำเป็นต้องสร้างคอกสุนัขให้อยู่ในแนวทิศดังกล่าว ควรปล่อยให้สุนัขออกนอกกรงในช่วงที่มีแดดจัดๆ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา และควรเผื่อที่สำหรับให้วิ่งหรือเดินเล่นได้ด้วย ที่รองนอนควรมีการเปลี่ยนหรือซักให้สะอาด ซึ่งจะช่วยป้องกันและกำจัดเห็บหมัด ล้างคอกเดือนละครั้ง พร้อมทั้งลงน้ำยากำจัดเห็บหมัดเปลี่ยนที่รองนอนใหม่ แล้วเผาหรือทำลายอันเก่า

ตาราง 3 – 4 แสดงขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับนอนและออกกำลังกาย จำแนกตามชนิดของสุนัข²¹

ชนิดสุนัข	พื้นที่สำหรับนอน	พื้นที่สำหรับการออกกำลังกาย
1. สุนัขขนาดเล็ก (น้ำหนักตัวน้อยกว่า 11.3 กก.)	ไม่น้อยกว่า 12 ตารางฟุต	ไม่น้อยกว่า 40 ตารางฟุต
2. สุนัขขนาดกลาง (น้ำหนักตัวน้อยกว่า 29.4 กก.)	ไม่น้อยกว่า 16 ตารางฟุต	ไม่น้อยกว่า 60 ตารางฟุต
3. สุนัขขนาดใหญ่ (น้ำหนักตัวมากกว่า 29.4 กก.)	ไม่น้อยกว่า 16 ตารางฟุต	ไม่น้อยกว่า 80 ตารางฟุต

การออกกำลังกายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากต่อการมีสุขภาพที่ดีของสุนัข ถ้ามีการเลี้ยงสุนัขแบบขังกรงหรือเลี้ยงไว้ในคอกแคบๆ ควรปล่อยสุนัขออกวิ่งเล่นเป็นเวลาทุกๆ วันเพื่อให้สุนัขได้ออกกำลังกายบ้าง โดยการให้เดินเล่นเป็นประจำทุกวันหรือพาวิ่งเป็นระยะทางที่เหมาะสม เพื่อให้สุนัขมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีอายุยืนยาว ไม่เจ็บป่วยง่าย

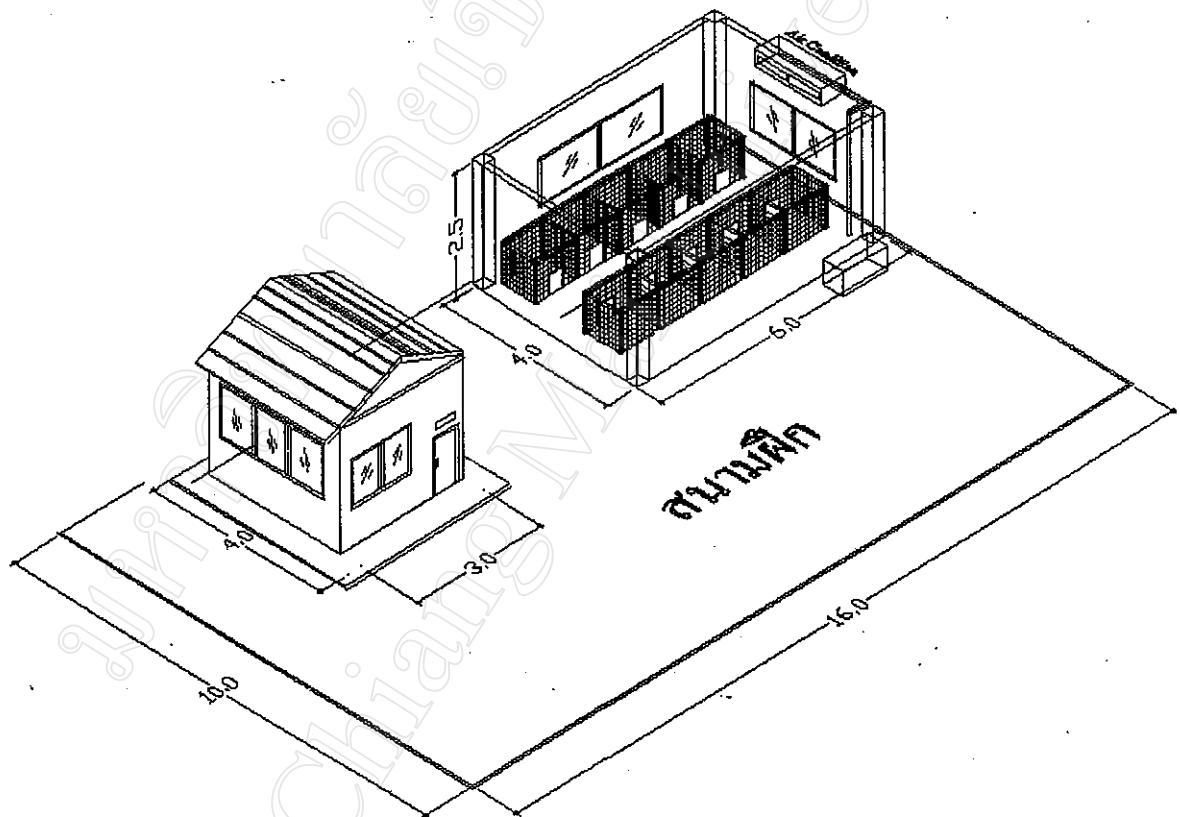
²¹ สุรพล พหลภาคย์ และ สุคใจ ทูลพาศิษย์กิจ, คู่มือการเลี้ยงสุนัขและการรักษาโรค (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2535) หน้า 13

แบบก่อสร้างคอกสุนัขและบ้านพักคนงาน

ชีสุห์

บริเวณฟาร์มสุนัขประกอบด้วยบ้านพักคนงาน 1 หลัง พื้นที่ใช้สอย 12 ตารางเมตร และคอกสุนัขขนาด 4 x 6 เมตร ภายในมีกรงสุนัขสำเร็จรูปจำนวน 10 กรง ติดตั้งเครื่องปรับอากาศจำนวน 1 เครื่อง

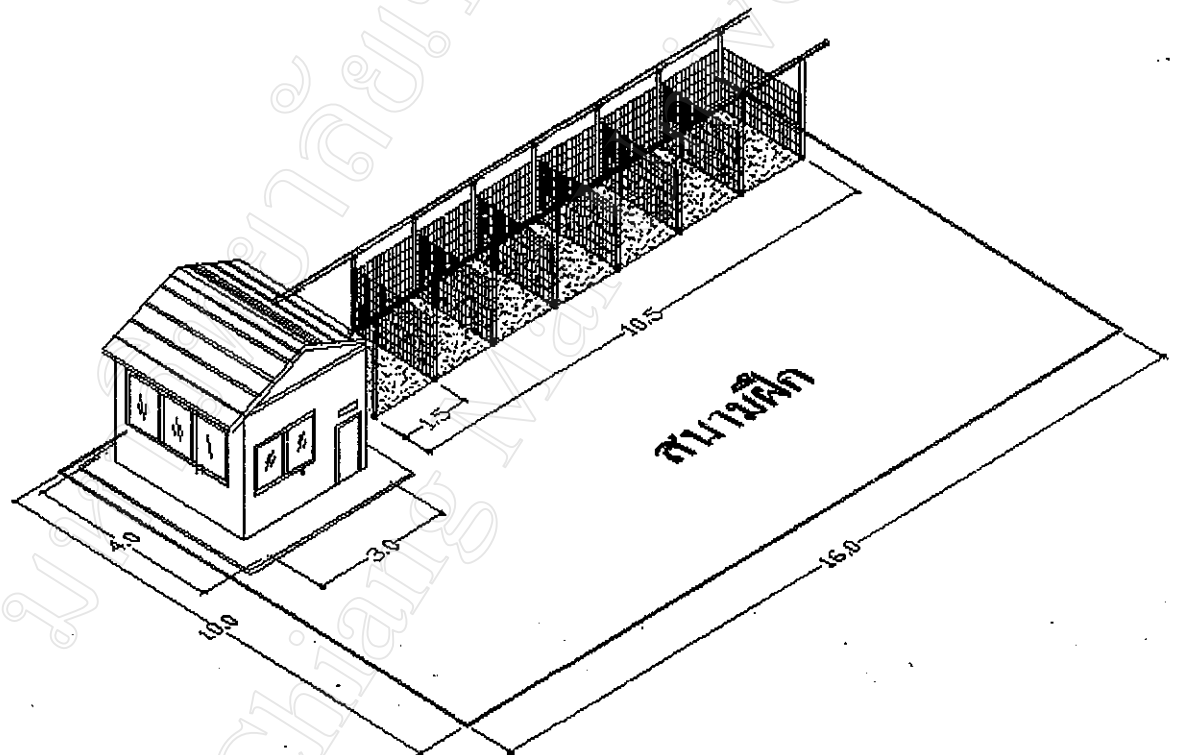
ภาพที่ 4 คอกสุนัขและบ้านพักคนงานโครงการฟาร์มสุนัขพันธุ์ชีสุห์

ลาบราดอร์และเซนต์เบอร์นาร์ด์

สุนัขพันธุ์ลาบราดอร์และเซนต์เบอร์นาร์ด์ใช้แบบโรงเรือนและสิ่งก่อสร้างขนาดเดียวกัน ภายในฟาร์มประกอบด้วยบ้านพักคนงาน 1 หลัง พื้นที่ใช้สอย 12 ตารางเมตร และคอกสุนัขซึ่งเป็นกรงคาน่าข่ายที่มีมุ้งลวดล้อมรอบเพื่อป้องกันยุง ขนาด 1.5 x 2 เมตร จำนวน 7 กรง

ภาพที่ 5 คอกสุนัขและบ้านพักคนงานโครงการฟาร์มสุนัขพันธุ์ลาบราดอร์และเซนต์เบอร์นาร์ด์

ตาราง 3 – 5 แสดงรายละเอียดสิ่งปลูกสร้างคอกสุนัขและโรงเรือนในฟาร์มสุนัขชิสุห์

ลำดับ ที่	รายการ	วัสดุก่อสร้าง				กว้าง x ยาว (เมตร)	พื้นที่ใช้สอย (ตารางเมตร)	ราคาก่อสร้าง (บาท/ตร.ม.)	มูลค่า ก่อสร้าง (บาท)
		โครงสร้าง	พื้น	ผนัง	หลังคา				
1	คอกสุนัข	ถ.	ป.	ตข.	กบล.	6 x 4	24	1,000	24,000
2	บ้านพักคนงาน	คสล./ถ.	คสล.	คพน./ป.	กบล.	3 x 4	12	2,000	24,000
3	รั้วคอนกรีตบดอัด รอบฟาร์มสุนัข	-	-	-	-	52	-	200	10,400
รวมทั้งสิ้น									58,400

ตาราง 3 – 6 แสดงรายละเอียดสิ่งปลูกสร้างคอกสุนัขและโรงเรือนในฟาร์มสุนัขลาบราดอร์
และเซนต์เบอร์นาร์ด์

ลำดับ ที่	รายการ	วัสดุก่อสร้าง				กว้าง x ยาว (เมตร)	พื้นที่ใช้สอย (ตารางเมตร)	ราคาก่อสร้าง (บาท/ตร.ม.)	มูลค่า ก่อสร้าง (บาท)
		โครงสร้าง	พื้น	ผนัง	หลังคา				
1	คอกสุนัข	ถ.	ป.	ตข.	กบล.	10.5 x 2	21	1,500	31,500
2	บ้านพักคนงาน	คสล./ถ.	คสล.	คพน./ป.	กบล.	3 x 4	12	2,000	24,000
3	รั้วคอนกรีตบดอัด รอบฟาร์มสุนัข	-	-	-	-	52	-	200	10,400
รวมทั้งสิ้น									65,900

หมายเหตุ ถ. = เหล็ก ป. = ปูน ตข. = ตาข่าย กบล. = กระเบื้องลอน คสล. = คอนกรีตเสริมเหล็ก
คพน. = กระเบื้องคัมพานา

1.3 พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์สุนัข

โครงการจะทำการซื้อลูกสุนัขเพศผู้-เพศเมีย อายุ 2 เดือน ที่มีลักษณะถูกต้องตามสายพันธุ์ และ
เป็นพันธุ์แท้ที่มีใบพันธุ์ประวัติจากฟาร์มสุนัขที่มีชื่อเสียงและเชื่อถือได้ โดยมีค่าใช้จ่ายดังนี้

ตาราง 3 - 7 แสดงค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์สุนัขจำแนกตามพันธุ์สุนัข

พันธุ์สุนัข	พ่อพันธุ์			แม่พันธุ์			ค่าใช้จ่ายในการ จัดหา พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ (บาท)
	จำนวน (ตัว)	ราคา (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ตัว)	ราคา (บาท)	รวม (บาท)	
ชิสุห์	3	30,000	90,000	6	25,000	150,000	240,000
ลาบราดอร์	2	25,000	50,000	4	15,000	60,000	110,000
เซนต์เบอร์นาร์ด์	2	50,000	100,000	4	45,000	180,000	280,000

1.4 เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในฟาร์ม

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุนัข พบว่ามีเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องจัดเตรียมไว้ก่อนเริ่มดำเนินการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ตาราง 3 - 8 แสดงรายละเอียดอุปกรณ์ฟาร์มในโครงการฟาร์มสุนัขพันธุ์ชิสุห์

ลำดับ ที่	รายการ	ราคาต่อหน่วย	จำนวน	ราคา (บาท)
1	เครื่องปรับอากาศ	15,000	1	15,000
2	ชามใส่อาหารและน้ำอลูมิเนียม	250	6	1,500
3	กรงสำหรับขังสุนัข	1,300	10	13,000
4	กรงสำหรับพาสุนัขไปนอกสถานที่	4,500	2	9,000
5	เชือกจูงสุนัข	250	3	750
6	อุปกรณ์อื่นๆ เช่น หวี ที่ขัดพื้น สายยาง	2,000		2,000
รวมมูลค่าเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ทั้งสิ้น				41,250

ตาราง 3 - 9 แสดงรายละเอียดอุปกรณ์ฟาร์มในโครงการฟาร์มสุนัขพันธุ์ลาบราดอร์

ลำดับ ที่	รายการ	ราคาต่อหน่วย	จำนวน	ราคา (บาท)
1	พัฒนาอุตสาหกรรมขนาด 24 นิ้ว	2,400	2	4,800
2	ขามใส่อาหารและน้ำลูมิเนียม	1,250	6	7,500
3	กรงสำหรับพาสุนัขไปนอกสถานที่	11,000	2	22,000
4	เชือกจูงสุนัข	250	3	750
5	อุปกรณ์อื่นๆ เช่น หวี ที่ขัดพื้น สายยาง	2,000		2,000
รวมมูลค่าเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ทั้งสิ้น				37,050

ตาราง 3 - 10 แสดงรายละเอียดอุปกรณ์ฟาร์มในโครงการฟาร์มสุนัขพันธุ์เซนต์เบอร์นาร์ด

ลำดับ ที่	รายการ	ราคาต่อหน่วย	จำนวน	ราคา (บาท)
1	พัฒนาอุตสาหกรรมขนาด 24 นิ้ว	2,400	2	4,800
2	ขามใส่อาหารและน้ำลูมิเนียม	1,250	6	7,500
3	กรงสำหรับพาสุนัขไปนอกสถานที่	13,000	2	26,000
4	เชือกจูงสุนัข	500	3	1,500
5	อุปกรณ์อื่นๆ เช่น หวี ที่ขัดพื้น สายยาง	2,000		2,000
รวมมูลค่าเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ทั้งสิ้น				41,800

2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2.1 ค่าอาหารสุนัขพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์

ในโครงการเลี้ยงสุนัขใช้อาหารเม็ดสำเร็จรูป และจากการสัมภาษณ์เจ้าของฟาร์มเกี่ยวกับปริมาณการกินอาหารของสุนัขและการให้อาหารสุนัข ได้ข้อมูลดังนี้

ตาราง 3 - 11 แสดงต้นทุนค่าอาหารของสุนัขพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์

พันธุ์ สุนัข	อายุ	ปริมาณการกิน (กก./วัน/ตัว)	ราคาอาหาร (บาท/กก.)	จำนวนสุนัข (ตัว)	คชจ.รายวัน (บาท)	คชจ./ปี (บาท)
ชิสุห์	3-9 เดือน	0.10	97.50	9	87.75	18,427.50
	10-12 เดือน	0.125	77.65	9	87.35	7,861.76
	ปีที่ 2-5	0.15	77.65	9	104.82	38,260.59
ลาบราดอร์	3-9 เดือน	0.25	85.30	6	127.95	26,869.50
	10-12 เดือน	0.35	86.67	6	182.00	16,380.00
	ปีที่ 2-5	0.40	86.67	6	208.00	75,920.00
เซนต์เบอร์นาร์ด์	3-9 เดือน	0.35	85.30	6	179.13	37,617.30
	10-12 เดือน	0.50	86.67	6	260.00	23,400.00
	ปีที่ 2-5	0.60	86.67	6	312.00	113,880.00

หมายเหตุ : กำหนดให้ราคาอาหารสุนัขมีอัตราเพิ่มขึ้นปีละ 2%

2.2 ค่าอาหารลูกสุนัขแรกเกิดถึงสองเดือน

โครงการจะมีต้นทุนค่าอาหารสำหรับลูกสุนัขในช่วงแรกเกิดถึง 2 เดือนเท่านั้น โดยอาหารที่ให้แก่ลูกสุนัขได้แก่อาหารเม็ดและนมผง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 3 - 12 แสดงต้นทุนค่าอาหารและนมผงของลูกสุนัขในช่วงแรกเกิดถึง 2 เดือน

พันธุ์ สุนัข	ปริมาณอาหาร (กก./ตัว)	ราคาอาหาร (บาท/กก.)	ปริมาณนม (กรัม/ตัว)	ราคานมผง (บาท/กรัม)	จำนวนสุนัข (ตัว)	ค่าใช้จ่าย (บาท)
ชิสุห์	4.20	97.50	925.00	0.13	24	12,714
ลาบราดอร์	11.40	85.30	1,387.50	0.13	32	36,889
เซนต์เบอร์นาร์ด์	16.80	96.69	1,850.00	0.13	32	59,674

หมายเหตุ : กำหนดให้ราคาอาหารและนมผงของลูกสุนัขมีอัตราเพิ่มขึ้นปีละ 2%

2.3 ค่าวัคซีนและยารักษาโรคสุนัขพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์

ตาราง 3 - 13 แสดงรายละเอียดค่าวัคซีนและยารักษาโรคของสุนัขพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์

พันธุ์ สุนัข	อายุ	วัคซีน รวม (บาท/ตัว)	วัคซีนพิษ สุนัขบ้า (บาท/ตัว)	ยาถ่าย พยาธิ (บาท/ตัว)	ยาป้องกัน พยาธิ หนอนหัวใจ	จำนวน สุนัข (ตัว)	ค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)
ชิสุห์	ปีที่ 1	95	50	60	1,100	9	11,745
	ปีที่ 2-5	95	25	60	1,320	9	13,500
ลาบราดอร์	ปีที่ 1	95	50	60	1,300	6	9,030
	ปีที่ 2-5	95	25	60	1,560	6	10,440
เซนต์เบอร์นาร์ด์	ปีที่ 1	95	50	60	1,300	6	9,030
	ปีที่ 2-5	95	25	60	3,120	6	19,800

2.4 ค่าวัคซีนและยารักษาโรคลูกสุนัขแรกเกิดถึง 2 เดือน

ตาราง 3 - 14 แสดงรายละเอียดค่าวัคซีนและยารักษาโรคของลูกสุนัขในช่วงแรกเกิดถึง 2 เดือน

อายุ	วัคซีนรวม (บาท/ตัว)	ยาถ่ายพยาธิ (บาท/ตัว)	ยาป้องกันพยาธิ หนอนหัวใจ	จำนวนสุนัข (ตัว)	ค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)
ชิสุห์	95	60	110	24	6,360
ลาบราดอร์	95	60	130	32	9,120
เซนต์เบอร์นาร์ด์	95	60	150	32	9,760

2.5 การจ้างแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุนัข พบว่าธุรกิจนี้ต้องการแรงงานเพียง 1 คน โดยเลือกแรงงานชายเนื่องจากการดูแลสุนัขต้องอาศัยความขยัน อดทน ดังนั้นควรคัดเลือกผู้ดูแลสุนัขที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. ขอบการเลี้ยงสุนัขและมีใจรักสัตว์
 2. มีระเบียบวินัยและมีความตรงต่อเวลา เพราะสุนัขจะตื่น ออกกำลังกาย และกินอาหารเป็นเวลา
 3. มีนิสัยรักความสะอาด ไม่ปล่อยให้สุนัขและคอกสุนัขสกปรกเพราะอาจทำให้สุนัขเป็นเห็บหมัดและติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว
 4. เป็นผู้มีความตั้งใจและติดตามดูแลสุนัขอย่างทั่วถึง
 5. ไม่แสดงอารมณ์ร้าย เหมือนตีสุนัข
- อัตราค่าจ้างแรงงาน 4,000 บาท/เดือน

2.6 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่นๆ

ประกอบด้วย

1. ค่าธรรมเนียมตั้งชื่อคอกสุนัข เมื่อเริ่มก่อตั้งฟาร์มสุนัข จะต้องขึ้นทะเบียนกับสมาคมผู้เลี้ยงสุนัขจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ลูกสุนัขที่ทางฟาร์มผลิตได้ สามารถขอใบพันธุ์ประวัติได้ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการนี้ 200 บาท
2. ค่าสมาชิกสมาคมผู้เลี้ยงสุนัข ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ปีละ 200 บาท
3. ค่าแจ้งผสมพันธุ์สุนัข เมื่อมีการผสมพันธุ์สุนัขเกิดขึ้น จะต้องแจ้งผสมที่สมาคมผู้เลี้ยงสุนัข มีค่าใช้จ่าย 100 บาท/ครั้ง
4. ค่าขึ้นทะเบียนพันธุ์ประวัติลูกสุนัข เสียค่าใช้จ่าย 100 บาท/ตัว
5. ค่าไฟฟ้าและน้ำประปา ในโครงการฟาร์มสุนัขพันธุ์ลาบราดอร์และเซนต์เบอร์นาร์ด์กำหนดให้มีค่าใช้จ่ายเดือนละ 500 บาท ส่วนโครงการฟาร์มสุนัขชิสุกำหนดให้มีค่าใช้จ่ายเดือนละ 1,000 บาท
6. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ กำหนดให้มีค่าใช้จ่ายเดือนละ 1,000 บาท

ตาราง 3 - 15 ประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นๆ ในโครงการเลี้ยงสุนัขพันธุ์ชิสุ

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ค่าธรรมเนียมตั้งชื่อคอกสุนัข	200				
ค่าสมาชิกสมาคมผู้เลี้ยงสุนัข	200	200	200	200	200
ค่าแจ้งผสมพันธุ์สุนัข		600	600	600	600
ค่าขึ้นทะเบียนพันธุ์ประวัติลูกสุนัข		2,400	2,400	2,400	2,400
ค่าไฟฟ้าและน้ำประปา	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000
รวมทั้งสิ้น	24,400	27,200	27,200	27,200	27,200

ตาราง 3 - 16 ประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นๆ ในโครงการเลี้ยงสุนัขพันธุ์ลาบราดอร์ และเซนต์เบอร์นาร์ด์

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ค่าธรรมเนียมตั้งซื้อคอกสุนัข	200				
ค่าสมาชิกสมาคมผู้เลี้ยงสุนัข	200	200	200	200	200
ค่าแจ้งผสมพันธุ์สุนัข		400	400	400	400
ค่าขึ้นทะเบียนพันธุ์ประวัติลูกสุนัข		3,200	3,200	3,200	3,200
ค่าไฟฟ้าและน้ำประปา	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000
รวมทั้งสิ้น	18,400	21,800	21,800	21,800	21,800